

UNIVERSITY OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

 Publisher's version

The permanent address of the publication is <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201304031069>

Author(s): Mikola, Elina

Title: "Paras suomalainen lehti elossa oleville" Maskuliinisuuden rakentuminen
lautailulehti Flashbackissa

Main work: Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa

Editor(s): Jokinen, Arto

Year: 2003

Pages: 32-62

ISBN: 978-951-44-9122-1

Publisher: Tampere University Press

Item Type: Article in Compiled Work

Language: fi

URN: URN:NBN:fi:uta-201304031069

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

”PARAS SUOMALAINEN LEHTI ELOSSA OLEVILLE”

Maskuliinisuuden rakentuminen lautailulehti *Flashbackissa*

*Elina Mikola*¹

Rulla- ja lumilautailu ovat pitkälti nuorten miesten ja poikien harrastuksia. Jälkimmäistä harrastavat nykyisin myös tytöt ja naiset, mutta edellistä tytöt eivät harrasta juuri lainkaan.² Lautailulajien ympärille on rakentunut alakulttuuri, johon kuuluvat erottamattomana osana muun muassa pukeutumistyyli, kieli erikoistermeineen, musiikkimaku sekä omat mediatuotteet kuten lehdet ja videot. Osakulttuurin ydin lienee ”oikea asenne,” joka rakentuu kulttuurin jäsenten jakamista suhtautumis- ja puhetavoista sekä arvos-

¹ Kiitän artikkelin kommentoinnista Kirsti Lempiäistä.

² Lautailuharrastajien ikä- ja sukupuolijakaumasta ei ole tarkkaa tietoa. Iain Borden (2001, 139) arvioi rullalautailijoiden valtaosan olevan 8–18-vuotiaita poikia, mutta huomauttaa, että vanhempien harrastajien määrä lisääntyy jatkuvasti lajin vakiintuessa ja harrastajien ikääntyessä. Suomessa lumilautailun suosio nostaa harrastajien keskimääräistä ikää, sillä laji ei ole mahdollinen nuorimmille lautailijoille. Vuonna 1997 Suomen noin 100 000 lumilautailun harrastajasta 80 prosenttia kuului 10–24-vuotiaiden ikäryhmään. Poikia ja miehiä harrastajista oli tuolloin 80 prosenttia. (SLU 1997). Kun tarkastelee koko lautailukulttuuria mediatuotteineen, voisi ikähaitarin ajatella painottuvan 12–25-vuotiaisiin, sillä esimerkiksi alan lehtien, videoiden ja kilpailujen seuraaminen tuskin on yleistä vielä kaikkein nuorimpien poikien parissa.

tusjärjestelmistä. Kulttuurin kokonaisvaltaisuutta osoittanee myös se, että lautailusta puhutaan usein elämäntapana – eikä esimerkiksi urheiluna. Urheilu- ja miestutkija Arto Tiihonen (1999, 98) mainitsee lumilautailun yhtenä esimerkkinä urheiluperusteisista lajikkulttuureista, jotka ”ovat lahkoutuneet joissain tapauksissa jopa klaanimaisiksi muodostelmiksi, joiden yhdistävät tekijät liittyvät elämäntapaan, kulutustottumuksiin ja kvasifilosofisiin ajatusrakennelmiin.” Lautailukulttuuria voidaan pitää pitkälti miesten maailmana. Tässä suhteessa se ei kuitenkaan ole erityistapaus. Tiivis alakulttuuriin sitoutuminen on yleisempää poikien ja miesten kuin tyttöjen ja naisten parissa (McRobbie 1991, 1–14; Lähteenmaa 1992, 160–165).

Tarkastelen tässä artikkelissa, millaisten käytäntöjen avulla skeitti- ja lumilautailukulttuuri tuottavat ja muokkavat käsityksiä miehuudesta. Aineistonani olen käyttänyt lautailulehtiä, erityisesti suomalaista *Flashbackia*. Lehden kielellisillä käytännöillä pidetään lautailukulttuuria elossa ja määritellään rajoja lautailukulttuurin ja valtakulttuurin välillä. Tämä rajanveto on tärkeää sekä alakulttuurin yhteisöllisen ja erityislaatuisen luonteen säilyttämiseksi että lautailun harrastajien identiteetin vahvistamisen kannalta. Identiteetillä tarkoitan kerrottua minuuden tarinaa, jossa käytetään hyväksi kulttuurissa tunnistettavia sosiaalisia kategorioita, joilla ja joihin minätarinaa kerrotaan. Identiteetti merkitsee jostain erottautumista ja johonkin kiinnittymistä. (Ks. johdantoartikkeli.)

Lautailulehdissä rakentuva maskuliinisuus edustaa yhtä kulttuurissa rinnatusten rakentuvista maskuliinisuuksien malleista. Kiinnostavaksi lautailulajien maskuliinisuuden tekee laji- ja alakulttuurin julkituotu halu erottautua ”valtavirrasta”, minkä johdosta lautailukulttuuriin liittyy myös pyrkimys valtakulttuurista poikkeavaan maskuliinisuuteen. Niinpä maskuliininen lautailuidentiteetti vaatii paitsi erottautumista ei-maskuliinisesta feminiinisyydestä, myös erottautumista muista, ”vääristä”, maskuliinisuuden malleista. Tällöin eroa tuottavien ja ylläpitävien käytäntöjen sekä jatkuvan itsemäärittelyn merkitys korostuu.

Lautailukulttuuri ei olisi nyky muodossaan mahdollinen ilman alan lehtiä, videoita ja verkkosivuja. *Flashback* ja muut lautailulehdet kuvaavat kulttuuria, ottavat aiheita ja vaikutteita ”kadulta”, mutta samalla myös tuottavat kulttuuria välittämällä ja luomalla arvostuksia, malleja ja ihanteita. Juuri lautailumedioiden kautta miljoonat lautailulajien harrastajat aina Australiasta Pohjois-Eurooppaan ja Brasiliaan muodostavat globaalin lautailukulttuurin. Myös suomalainen *Flashback*-lehti paitsi välittää kuvaa lautailukulttuurista myös osaltaan rakentaa kulttuuria.

Lautailulehtien tarkastelu maskuliinisuuden rakentumisen kannalta avaa yhden näkökulman lautailukulttuuriin. Maskuliinisuuden kannalta keskeisiä elementtejä lehdissä ovat urheilu, riskinotto, ruumiillisuus ja kilpailu; miesten väliset kaverisosiaaliset suhteet, hierarkian aspekti ja maskuliinisuuden rakentuminen suhteessa naisiin. Lisäksi erityisesti nuorten miesten kulttuureille tyypillisiä osa-alueita ovat ”kapinalliset” käytännöt, joita ovat päihteiden käyttö, väkivalta ja rivo kielenkäyttö sekä herjaaminen. (Ks. esim. Badinter 1993; Jokinen toim. 1999; Willis 1984). Artikkelini loppuksi pohdin myös lautailukulttuurin suhdetta markkinoihin sekä kulttuurisen vastarinnan mahdollisuuksia.

Lautailulehtien genre

Lautailukulttuuriin kuuluvat erottamattomasti omat mediat, joiden voidaan katsoa edustavan omaa lajityyppiään eli genreään. Suomessa ilmestyy kolme suomenkielistä lautailulehteä. Yhtyneet Kuvalehdet julkaisee lumilautailulehti *Slammeria*, jonka lisäksi ilmestyy kaksi riippumatonta lautailuaikakauslehteä: skeittilehti *Numero* sekä lautailulajeja³ yleisesti käsittelevä ”elämäntapalehti”

³ Lumi- ja skeittilautailun tiivis kytkös on tyypillinen nimenomaan suomalaiselle (ja muille pohjoismaisille) lautailukulttuureille. Tämä selittyy pääosin maantieteellisillä ja ilmastollisilla syillä.

Flashback. Lisäksi Suomessa on saatavilla lukuisia ulkomaalaisia skeitti- ja lumilautailulehtiä.

Osa lautailulehdistä voidaan laskea perinteisten harrastuslehtien joukkoon, osa taas on enemmänkin alakulttuuri- tai elämäntapalehtiä. Etenkin lautailua elämäntapana korostaville lehdistä on tyypillistä kieliopin ja journalismin sääntöjen tietoinen rikkominen, parodia, sarkasmi, epäkorrekti kieli ja huumori. Neljä kertaa vuodessa ilmestyvä *Flashback* edustaa selkeästi tätä traditiota. *Flashback*-lehti määrittelee aihepiirikseen erilaiset lautailulajit: rulla- ja lumilautailun sekä jossain määrin myös surffauksen⁴. Lehdessä on omat palstan- sa myös musiikille, konsolipeleille sekä graffiteille. ”Paras suomalainen lehti elossa oleville”, kuvailee lehti itse (FB#21,21; FB#23, 22).

Lehden sisältö koostuu pääosin lumi- ja skeittilautojen, lautailutarvikkeiden ja vaatteiden mainoksista (mainoksia on noin 1/3 lehden sisällöstä), kilpailureportaaseista, haastatteluista sekä lautailumatkakertomuksista. Juorupalstalla kerrotaan ”scenessä”⁵ tunnettujen henkilöiden tekemisistä. Lehdessä julkaistaan myös muita, valtamedian näkökulmasta suhteellisen epäkonventionaalisia, aiheita käsitteleviä artikkeleita, esimerkkeinä mainittakoon jutut puruku-

⁴ Skeittikulttuurin juuret ovat Kaliforniassa, jossa lajin kytkös surffaukseen eli lainelautailuun on selkeä, samoin Australiassa ja Brasiliassa skeittaus linkittyy lähinnä surffaukseen. *Flashbackissakin* käsitellään lumi- ja skeittilautailun ohella satunnaisesti myös surffausta, vaikka mahdollisuuden ko. lajiin harrastamiseen ovat maassamme melko olemattomat.

⁵ Käytän lautailukulttuurin harrastajapiireistä ilmaisua ”scene” tai ”skene”. Sana viittaa lautailuharrastajien alakulttuuriin, osakulttuuriin tai diskursiiviseen muodostumaan. (engl. scene = näyttämö, ala, piirit, ympäristö.) Scenellä tarkoitetaan kulttuuriin osallistuvia toimijoita, mutta sen voi myös nähdä verkostona tai ”alueena”, jolla kulttuurin osallistujat toimivat ja muodostavat kulttuurisia merkityksiään. Artikkelissani scene viittaa joko koko globaaliin lautailukulttuuriin, kuten otsikossa ”Rättikauppa lautailu-scenessä” tai rajatumpaan ryhmään. Voidaan esimerkiksi puhua alueellisesta scenestä tyylisiin ”Suomen lautailuscene” tai ”Tampereen scene”. Scenellä voidaan tarkoittaa myös lautailukulttuurin sisäpiiriin, ts. toisensa tuntevien ja laajemmin osakulttuurissa tunnettujen henkilöiden ryhmää.

min syönnistä (FB#21, 53), japanilaisista high-tech WC-pöntöistä (FB#23, 72) ja pikanuudeleiden vaaroista (FB#26, 18). Artikkeleiden tyyli vaihtelee raportinomaisesta kilpailu-uutisoinnista kauno-kirjallisempiin matkareportaaseihin, gonzo-journalismiin ja kolum-nimaisiin tajunnanvirtäpätkiin. *Flashbackissa* on luontevaa esimerkiksi päättää artikkeli toteamukseen ”...mutta mä lähden nyt wänkkään⁶!” (FB#23, 21).

Flashbackin perusti joukko helsinkiläisiä lumi- ja rullalautailun harrastajia vuonna 1994, jolloin muita suomenkielisiä lautailulehtiä ei juurikaan ollut saatavilla. Lehti pitää edelleen onnistuneesti kiinni underground-imagostaan, esimerkiksi useat toimittajat kirjoittavat lehteen nimimerkeillä ja toimituksen yhteystiedot rajoittuvat postilokeroon. Lehden julkaisijaksi ilmoitetaan kustannusyhtiö Helsingin Hupikumi Oy. *Flashback* on tyylikkäästi taitettu, kiiltävälle paperille painettu aikakauslehti, jota myydään R-kioskeilla, kirja-kaupoissa sekä lautailutarvikeliikkeissä. Lehdellä on noin 3000 tilaajaa, minkä lisäksi irtonumerolevikki on noin 1000 kappaletta.

”Niin paljon enemmän kun tavallinen urheilu”⁷

Urheilua pidetään yhtenä niistä linnakkeista ja käytännöistä, joiden kautta maskuliinisuutta rakennetaan ja sukupuoli-eroa tuotetaan (ks. Badinter 1993, 136-138; Kimmel & Messner eds. 1989, 181-215; Tiihonen 1999, 89-112). Urheilun ruumiillisuus, kilpailullisuus, kyky ottaa riskejä ja tietty väkivaltaisuuskin katsotaan selkeästi miesten maailmaan kuuluviksi.

Lautailulajit sijoittuvat urheilun ja alakulttuurien välimaastoon. Lajeja harrastetaan itsenäisesti kaveriporukoissa, seurojen ja muiden instituutioiden ulkopuolella ilman valmentajia. Lajit ovat suh-

⁶ ”wänkkääminen” = masturbaatio, runkkaaminen, käteen vetäminen.

⁷ lainaus haastattelusta (FB#19, 32).

teellisen uusia, mistä johtuen niillä ei ole vakiintunutta paikkaa perinteisellä urheilusektorilla. Lautailulajeilla on vakiintuneeseen kilpaurheiluperinteeseen sekoittuessaan yhä oma alakulttuurilähtöinen luonne. Esimerkiksi Naganon talviolympialaisissa 1998 lumilautailun kultamitalistin suoritus hylättiin, kun testit paljastivat hänen käyttäneen kannabistuotteita.

Lautailulajien underground-luonne on kuitenkin uhattuna niiden saavuttaman suosion takia. Lajeilla on miljoonia harrastajia, ja lautailukulttuuriin kiinteästi kuuluva musiikki ja pukeutumistyyli ovat tulleet osaksi nuorisomuodin valtavirtaa. Lisäksi itse lajit muuttuvat jatkuvasti ammattimaisemmiksi ja organisoituneemmiksi. Tämän takia lautailulehdet ovat keskeisessä asemassa pidettäessä yllä eroa lautailukulttuurin ja muiden urheilukulttuurien välillä. *Flashback* puolustaa lautailulajeja elämäntapana sekä asenteena ja määrittelee samalla rajoja ”massaurheilun” ja elämäntapalautailun välillä.

Erityisesti skeittaus on säilynyt elämäntapana urheiluinstituutioiden ulkopuolella. Suurin osa rullalautailusta tapahtuu kaduilla ja aukioilla ilman valmentajien valvontaa eikä lajille ole määritelty selkeitä sääntöjä, vaan esimerkiksi suosittu ”trikit” eli temput vaihtelevat kulloisenkin muodin mukaan. Skeittikilpailuja järjestetään Suomessa useita vuodessa ja lajissa kilpaillaan myös kansainvälisellä tasolla. Myytyjen skeittilautojen perusteella on arvioitu, että Suomessa on noin 100 000 rullalautailun harrastajaa, joista noin 10 000 voidaan laskea aktiiviharrastajiksi (Sainio 2001).

Lumilautailu on vakiinnuttanut asemansa harrastuksena ja kilpaurheiluna eikä ole lajina yhtä marginaalissa kuin rullalautailu. Lumilautailukilpailut ylittivät myös valtamedian urheilu-uutiskynnyksen viimeistään, kun lumilautailusta tuli olympialaji vuonna 1998.

(...) ääripää katsoo olympialaisten tuhoavan lautailun sielun kilpaurheilijamaisuudellaan. Oma kantani (...) on se, että mitä helvetin väliä koko jutusta on, koska itse en siellä kuitenkaan kilpaile. (FB#16, 35.)

Yllä olevassa lainauksessa nostetaan esiin ristiriita lautailulajien ja perinteisiin urheilulajeihin liittyvän kilpailuaspektin välillä. Kilpailu ja kilpailussa menestymisen halu voidaan liittää yleisemmäläkin tasolla miehisyyteen (Badinter 1993, 138; Grönfors 1994, 71). Lautailulajit toki perustuvat voiman ja taidon näytölle ja kilpailulle siitä, kuka on paras lautailija, mutta on huomattava, että itse suoritusilanteessa yksilön tulee lähinnä voittaa itsensä toisten seurattessa ja arvioidessa suoritusta. Suorituksen luokittelu ja hierarkisointi jää vähemmälle.

Vaikka lautailulajit täyttävätkin useimmat urheilulajien kriteerit, ”rento” asenne ja elämäntyyli ovat useille harrastajille suoritus- ta keskeisemmässä asemassa. Epäonnistumisten katsotaan kuuluvan lumi- ja skeittilautailuun yhtä luonnollisena osana kuin onnistumistenkin ja lajille omistautuminen on tyyli- puhdasta suoritusta tärkeämpää. *Flashbackissa* tämä representoituu siten, että useimmat artikkelit tekstualisoivat pikemminkin tapahtuman tunnelmaa ja lautailua elämäntyylinä kuin varsinaisia lautailusuorituksia ja kilpailun tuloksia.

Riskit ja jännitys osana elämäntyyliä

Lautailulajit vaativat harrastajiltaan taidon lisäksi rohkeutta sekä kykyä ja halua ottaa riskejä. Lajien yhteydessä mainitaan useasti fyysisen loukkaantumisen mahdollisuus, mikä osaltaan on mustannut lautailulajien mainetta ja johtanut muun muassa ajoittain rullalautailun kieltämiseen⁸ (Borden 2001, 249–251). Onnettomuuksien voidaan katsoa kuuluvan lajien luonteeseen. Skeitti- ja

⁸ 1970-luvun lopulla useat kuluttajajärjestöt Yhdysvalloissa ja Iso-Britannias- sa vaativat rullalautailun kieltämistä vetoamalla skeittauksen turvallisuus- riskeihin. Norjassa rullalautailukielto hyväksyttiin vuonna 1979 ja oli voi- massa vuoteen 1984 saakka. Kadulla skeittaaminen säilyi Norjassa laitto- mana aina vuoteen 1990. (Borden 2001, 249–250.)

lumilautailuvideoissa näytetään yleensä onnistuneiden suoritusten päätteeksi pieleen menneitä trikkejä ja niistä seuranneita loukkaantumistilanteita. Onnettomuudet esitetään humoristisessa kehyksessä. Esimerkiksi skeittivideon päättävä pieleen menneiden trikkeiden kooste välittää katsojalle viestin, että ”mikään ei tunnu missään”. *Flashbackissa* onnettomuuksista ei juurikaan kirjoiteta, tosin vaikkapa haastattelujen yhteydessä saatetaan mainita ”käden menneen paskaksi” (esim. FB#19, 30).

Loukkaantumisriski ja kipu on mainittu tekijöiksi, jotka säilyttävät lautailukulttuurin miesten maailmana (Lähteenmaa 1991, 122). Ne liittyvät kulttuurissa laajemminkin jaettuun ihanteeseen miehisyydestä. Oman terveyden ja hengen vaarantamista, kipua ja sen sietämistä pidetään yleisesti osoituksena miehekkyydestä (Bardinter 1993, 136–138; Jokinen 2000, 43; Sabo 1989). Loukkaantumisriski kuuluu myös moniin muihin urheilulajeihin. Poikkeuksellista lautailun harrastajien parissa onkin lähinnä se huolettomuus, jolla loukkaantumisriskiin suhtaudutaan.

Flashbackin perusteella riskien, toiminnan ja kokemusten hakeminen on lautailun lisäksi osa alakulttuurille ominaista elämäntapaa. Passiivisuus liitetään massoihin. Lautailukulttuurissa liike on päämäärää tärkeämpää ja turha tavoitteellisuus on ristiriidassa rennon asenteen kanssa. Menestyviksi lumi- ja rullalautailijoiksikin päädytään ikään kuin vahingossa, hauskanpidon ja harrastuksen kautta.

Ehkäpä juuri asenteen, aktiivisuuden ja hauskanpidon yhteydessä sopii tarkastella myös päihteiden käytön merkityksiä lautailukulttuurissa. *Flashbackissa*, kuten muissakin lautailulehdissä, alkoholin juominen ja juhliminen on toistuva teema. Lehden matkakerromuksissa kuvaillaan lautailun ohessa lähinnä juopottelua. Alkoholin ohella lehdessä kirjoitetaan myös muiden päihteiden, kuten kannabistuotteiden ja sienten, nauttimisesta. Lehden alkutaipaleella, 1990-luvun puolivälissä, tästä nousi myös pienimuotoista kohua, kun iltapäivälehti kirjoitti *Flashbackin* rohkaisevan ja antavan ohjeita huumausaineiden käyttöön.

Joskus on matkustettava merten taakse ryyppäämään. Kodin läheltä revitty viina sekä bisse alkavat maistua tunkkaiselta. (FB#23, 85.)

(...) rannalla voi aina blossittaa⁹ ja tsekkaila biitsikissoja, jotka tunnetusti diggaavat (lue: antavat lettua) rentoja ja atleettisia surffidudeja (FB#26, 28).

Juopottelu yhdistetään mieheyteen myös lautailukulttuurin ulkopuolella, mutta päihteiden käyttö erottaa lautailulajien rennon alakulttuurisen elämäntyylin aikaa vievistä ja kurinalaisista kilpaurheilulajeista. Liian tiukasti harjoitteluun keskittyvä urheilija leimautuu helposti lautailukulttuurissa tiukkapipoiseksi nynnyksi. *Flashbackin* haastatteluissa menestyneet lumi- ja skeittilautailijat joutuvatkin vastaamaan usein päihteidenkäyttöä koskeviin kysymyksiin. Päihteidenkäyttöä ihailevan asenteen ohella lautailijoiden keskuudesta löytyy myös päihteistä kieltäytyviä Straight Edge -aatteen¹⁰ kannattajia.

”Oletko koskaan saanut kunnolla turpaan?”¹¹

Väkivaltaa, tai ainakin sen potentiaalia, on väitetty yhdeksi maskuliinisuuden peruskiveksi (esim. Jokinen 2000). Ruumiillisuus ja aggressiivisuus ovat merkittäviä nuorille miehille ja pojille, joilla ei ole keski-ikäisten miesten maskuliinisuutta pönkittäväää pääomaa, kuten uraa, rahaa tai valtaa. Nuorten miesten maskuliinisuus mää-

⁹ blossittaa = polttaa kannabistuotteita.

¹⁰ Straight Edge on Yhdysvalloissa syntynyt nuorisokulttuuri, johon kuuluu mm. kieltäytyminen alkoholista, huumeista sekä seksuaalisista irtosuhteista.

¹¹ lainaus haastattelusta (FB#16, 70).

rittetty ruumiillisesti, koska heillä ei ole muuta annettavaa eikä menetettävää kuin ruumiinsa. (Hänninen 1999, 211.)

Hartwall-areenan X-games oli hieano. Varsinkin se joukkotappelu svedujen kanssa. Hyviin skeittikisoihin kuuluu joukkotappelu. (FB #17, 32.)

Lautailukulttuuria ei voi kuitenkaan pitää poikkeuksellisen väkivaltaisena verrattuna moniin muihin miesvaltaisiin nuoriso- ja urheilukulttuureihin. Lautailulajit tarjoavat jo itsessään siinä määrin vaatimuksia toiminnallisuuden, riskinottokyvyn ja kilvoittelun suhteen, ettei väkivalta ole tarpeellista ainakaan fyysisen maskuliinisuuden todistamisen vuoksi. Kivun kestävyyttä, rohkeutta ja taitoa voi osoittaa huomattavasti tehokkaammin skeitatessa tai lumi-lautaillessa kuin tapellessa.

Väkivalta representoituu *Flashbackin* teksteissä kuitenkin toistuvasti, mutta lehdelle tyyppilliseen ironiseen kontekstiin kirjoitettuna. Kirjeiden, haastatteluiden ja artikkeleiden kielessä ”turpaan vetäminen” ja muut vastaavat ilmaisut toimivat tyylikeinoina ja metaforina halveksunnalle. Voisikin todeta, että vaikka väkivalta ei ole mitenkään lautailukulttuurille leimallista, väkivalta valtakulttuurisesti jaettuna maskuliinisuuden merkitsijänä johtaa teeman esiintuloon myös lautailumedioissa. Useimmista valtavirtamedian julkaisuista poiketen *Flashback* kuitenkin suhtautuu ironisesti institutionalisoituun väkivaltaan, kuten armeijaan.

Intti onkin oiva paikka, koska siellä saa alan parasta koulutusta järjestelmällisestä väkivallasta ja siellä opetetaan tappamaan. (...) Tämä takia tos mies onkin se, joka menee siviilipalvelukseen. Siviilipalvelusmies saa nimittäin pitää itsellään sen päätäntävällän koska väkivaltaa käyttää. (FB#21, 60.)

”Nainen vie aika paljon aikaa”¹²

Flashbackissa toistuvat tietyt naisten ja tyttöjen representaatiot, mutta ne ovat ennemmin naiseuden nimettömiä merkkejä kuin esityksiä todellisista yksilöistä. Yleisimmät tavat kirjoittaa naisista voi karkeasti jakaa neljään erilaiseen luokkaan. Nainen esiintyy tekstissä tyttöystävänä, palkintona, yhtenä ”meistä” ja seksiobjektina.

Naiset ja tytöt mainitaan useimmiten tyttöystävinä esimerkiksi haastattelujen yhteydessä. Tällöin *Flashback* esittää tytöt usein symboloimassa vapaan skeittarikulttuurin vastakohtaa, keskiluokkaisutumista ja vapauden menettämistä. Ajattelumalli, jossa nainen edustaa kontrollia ja jota vasten miehet voivat määrittellä vapauttaan, on yleinen mieskulttuureissa. Esimerkiksi 1980-luvun lähiöravintolakulttuuria koskevassa tutkimuksessa todetaan, että miespuolisille asiakkaille vaimot edustivat valtakulttuuria. Mies ulkoisti oman itsekontrollinsa naiseen ja ”juhlii sillä keinoin miehisen luontonsa vapautta ja kahlitsemattomuutta” (Sulkunen ym. 1985, 294).

Tyttöjen toinen funktio *Flashbackissa* on toimia määrittämässä tekstin varsinaisena aiheena olevien poikalautailijoiden onnistumista ja maskuliinisuutta. Menestyvät skeittarit ja lumilautailijat ovat tosimiehiä, jotka saavat osakseen tyttöjen ihailun, huonot taas jäävät ilman tyttöjä. Naiset toimivat miehisyuden merkitsijöinä. *Flashbackille* ominaiseen tyyliin tällaisista ”bändäreistä” kirjoitetaan vitseille. Usein mainitaan esimerkiksi se, että naisia ei saada tai jos saadaan, kyseessä ovat rumat ja vanhat naiset tai ”huorat”. Myös lehdessä kirjoittavat naiset toistavat representaatiota naisista skeittikilpailujen katselijoina ja lautailijoiden ihailijoina. Naispuolinen toimittaja kertoo haastattelun ingressissä: ”En siis ehtinyt laittautua [mennessään haastattelemaan] vaan saavuin paikalle eniten epäseksikkäänä eli täysin tunnetusta Miss Palomar lookistani poiketen.” Myöhemmin hän aloittaa haastattelun: ”Mä muistan sut viime syksyn SM-skaboista (silmänräpätys, ripsrips)” (FB # 22, 38).

¹² Flaschback 17#, 39.

Sen sijaan lajille omistautuneet lumilautailijatytöt esiintyvät *Flashbackissa* nimettyinä henkilöinä. Lumilautailija Joanna Laajistoilta kysellään *Flashbackin* haastattelussa kilpailumatkoista, lautailuharrastuksesta ja lautailupaikoista samoin kuin muiltakin lehdes- sä haastatelluilta laskijoilta. Keskeisin ero tehdään toiminnan, aktii- visuuden ja passiivisuuden välillä: omistautuneet, tosissaan lautai- levat ja lautailussa menestyvät tytöt ovat aktiivisia subjekteja, ”mei- tä”. Lautailukulttuurin ulkopuoliset, katsojat ja ihailijat taas suku- puoleen katsomatta passiivisia ja sen vuoksi ”toisia”.

Naispuolisen lautailijan erityisaseman voi havaita kuitenkin ku- vituksessa. Laajistosta on *Flashbackissa* (FB # 16, 25) kuva, joss hän makaa nurmikolla kameralle hymyillen. Miespuolisista lautailijoista taas ei julkaista vastaavanlaisia poseeraamiskuvia, vaan pojat ja mie- het kuvataan yksinomaan harrastustilanteissa.

Kaikkein useimmin naiset mainitaan *Flashbackissa* kuitenkin seksuaalisessa kontekstissa. Humoristiseen kehykseen kirjoitetuissa teksteissä tytöt, joista käytetään nimityksiä ”lutkat” tai ”ämmät”, ”antavat pillua”. Samaan seksiobjekti-diskurssiin liitän myös leh- dessä julkaistut pin up -kuvat, eli eroottiset, mutta ei varsinaisesti pornografiset valokuvat kauniista naisista vähissä vaatteissa. Vastaa- vanlaisia kuvia löytyy myös ulkomaalaisista lautailulehdistä, erityises- ti lautailutarvikkeiden mainoksissa.

Esineellistävä tapa kirjoittaa tytöistä ei kohdistu kuitenkaan to- dellisiin naisiin, esimerkiksi tyttöystäviin tai kavereihin. Seksiob- jektidiskurssissa persoonaton nainen toimii merkinä, välineenä muovattaessa maskuliinista identiteettiä. Toistuva naisten esittämi- nen seksiobjekteina – ja erityisesti lautailijoista kiinnostuneina – on tehokas keino antaa lehden lukijoille tunne omasta miehisyy- destään.

Heterokulttuurissa maskuliinisuutta on mahdollista osoittaa ja mitata seksuaalisen aktiivisuuden ja kokeneisuuden perusteella (Leh- tonen 1995, 38–40; Willis 1984, 18; Grönfors 1999, 225–226). Naisten kuvaaminen seksiobjekteina on todiste heteroseksuaalisuu- desta ja naisten symbolinen kuluttaminen yhdistää miehiä. Keskeistä

on oman seksuaalisen aktiivisuuden ja menestyksen esittäminen muille vertaisryhmän miehille. Nuorten miesten ja poikien perättömätkin puheet seksuaalisista kokemuksistaan ovat osoitus miehistä kilpailusta seksuaalisuuden kentällä (Grönfors 1999, 225).

Näkisin lehden pin up -kuvat samoin kuin teksteissä esiintyvän seksiobjekti-diskurssin välineenä vahvistaa skeittikulttuurin jäsenten roolia miehinä. Pin up -kuvathan ovat ensisijaisesti kuvia miehille. Voidaan ajatella kuvien päätyvän lautailulehtiin kulttuurisen symboliikkansa vuoksi, ja niiden kautta lehti määrittelee itseään. Kuvat määrittelevät lukijan mieheksi ja lehden miesten lehdeksi.

”...koska me ollaan fuckin rentoja”¹³

Seksuaalinen vihjailu ja tapa kirjoittaa naisista ovat *Flashbackilta* tietoinen tyyliä. Lehden haastattelija kysyy esimerkiksi Suomen olympiajoukkueen lumilautailijoilta:

No onks Suomen maajoukkueessa hyviä primadonna...? (...) No mut onks siel hyvii chicksonaitte? Snoukkalehdissä pitää kysyä tällaisia kysymyksiä, koska me ollaan fuckin rentoja. (FB#16, 38.)

Naisia objektivoiva puhetapa yhdistetään ”rentouteen”. Flashback katsoo olevansa poliittisen korrektiuden yläpuolella, jolloin sitä eivät sido sisällön asiallisuuteen liittyvät velvoitteet. Lehden tapa kirjoittaa sukupuolista tuo kuitenkin samalla näkyviin valtakulttuurissa ilmenevän huumoriin piiloutuvan sukupuolijärjestelmän. Seksismi ja suoranainen misogynia eli naisvihamielisyys nousee Flashbackissa voimakkaimmin esiin juuri huumorin muodossa. Esimerkiksi *Flashbackin* numerossa 22 julkaistussa artikkelissa toimittaja seuraa missikisoja Japanissa ja päätyy harrastamaan seksiä missikandidaatin kanssa.

¹³ Flashback 16, 38.)

En tiedä kumpaa puristin enemmän, Ritsan kiinteää hanuria vai-
ko hänen kimmoisaa tissiä. (...) Tarrasin Ritsaa hiuksista kiinni ja
kampesin unelmaämmän polvilleen (...) Tokion missikeikan jäl-
keen juttu on niin, että Misan tasoisen muijan jälkeen mä en voi
koskea kepilläkään keneenkään tavalliseen, vaan on pakko saada
lebaa just joiltan mallinmittasilta virheettömiltä ja ennenkaikkea
eksoottisilta brygiltä. Ja hei Miss Suomi, sä oot niin stailiton äm-
mä että sut tulis viedä soramontulle ja ampua.(...) Ja hei muijat,
olkaa hyvännäkösiä please, nii jonain päivänä joku rakastuu tei-
hin. Tai sit se on ranteet auki ja naru kaulaan – paras lääke finnei-
hisi läski. (FB #22, 51.)

Seksuaalisuus kuuluu kiinteästi suomalaisessa kulttuurissa vallitse-
viin huumorikäsitteisiin. Stereotyyppistävät ja huumoripainottei-
set puhuvat naisista ovat perinteinen keino luoda miesten välistä
yhteisöllisyyttä. Esimerkiksi Jyrki Pöysä toteaa, että viime vuosisa-
dan suomalaisessa tukkilaiskulttuurissa naisiin kohdistuva halven-
tava vitsailu oli yleistä, ja se loi miesten välille yhtenäisyyden tun-
netta sekä tasoitti mielipide-eroja ja aggressiivisuutta. (Pöysä 1997,
189–190). Miestutkija Peter Lyman kirjoittaa miesten välisistä vit-
sailusuhteista, joissa miesten välistä toveruutta pidetään yllä huu-
morin avulla. Vitsit ovat usein aiheiltaan seksistisiä ja rasistisia.
Niitä ei kerrota pahoissa aikeissa, vaan sopimattomien aiheiden
katsotaan olevan sallittuja huumorin muodossa ja miesporukassa.
Kun juttu saa vitsin kehyksen, siitä ei tule loukkaantua. (Lyman
1989, 166–171.) *Flashback* on kauttaaltaan viihdettä, joten lehden
voi ajatella muodostavan kehyksen, jonka puitteissa seksistinen
kirjoittaminen on sallittua.

Lautailukulttuuri yhteisönä

Miesten keskinäistä vuorovaikutusta ja ihmissuhteita leimaavat toiminnallis-verbaaliset ryhmät, joissa miehet yhdessä toimivat jonkin tietyn asian parissa. Tällaista yhdessä toimimista, jota Tommi Hoikkala (1996, 365) kutsuu kaverisosiaalisuudeksi, leimaavat vitsailu, voimainkoetus ja vertailu. Lautailukulttuurissa poikien ja nuorten miesten kaverisosiaalisuus rakentuu lautailuharrastuksen ja toiminnan ympärille. *Flashbackissa* kaveri- ja ystävyysuhteet merkitään keskeisiksi lautailijoille. Kertomukset poikaporukalla tehdyistä lautailumatkoista toistavat kertomusta vapaista nuorista miehistä maailmaa valloittamassa. Samoin haastatteluiden yhteydessä mainitaan usein porukka, jonka kanssa lautailaan. Tyypillisesti näissä artikkeleissa pääosassa on sukupuolittunut yhdessä toimiminen: laskeminen, skeittaaminen, juominen ja naisten iskeminen. Kaverisosiaalisuuden representaatiot kertovat myös joukon sisäisten suhteiden tiivyydestä.

Pelkät kaverisosiaaliset pienryhmät eivät kuitenkaan riitä kuvaamaan lautailukulttuuria, joka on yhteisönä monimuotoinen ja kerroksinen. Yhteisö muodostuu globaalista, miljoonien harrastajien verkostosta, jonka sisällä sekä lumilautailijoilla että skeittareilla on pienempiä, esimerkiksi kansallisia osakulttuureitaan. Erityisesti lautailulle omistautuneet ”elämäntapaskeittarit” suhtautuvat toisiinsa solidaarisesti, minkä perustana on jaettujen merkitysten ja eronte-kojen tuottama meisyys.

Suomenkielisenä lautailuharrastajien elämäntapalehtenä *Flashbackissa* korostuu nimenomaan suomalaisten lautailuharrastajien yhteisö. Tätä yhteisöä, ”Suomen lautailusceneä”, myös rakennetaan lehden sivuilla. *Flashbackin* merkitystä yhteisön rakentajana konkretisoi se, että lehti laskee (omistautuneet) lumi- ja skeittilautailun harrastajat saman yhteisön jäseniksi. Tämä on valintakysymys. Vaikka monet harjoittavat molempia lajeja, löytyy myös harrastajia, jotka eivät näe lumi- ja skeittilautailun välillä kiinteää yhteyttä. Useimmat muut lautailulehdet ovat joko ainoastaan lumilautailu-

tai ainoastaan skeittilehtiä. *Flashbackissa* nämä osakulttuurit yhdistyvät, mutta samalla tehdään toistuvasti eroa ”bleidaajiin” eli rullaluistelijoihin.

Lautailukulttuuri on kerrostunut myös jäsentensä kulttuuriin kiinnittyneisyyden perusteella. Toiset ovat mukana vain löyhästi, kun toiset rakentavat identiteettiään keskeisesti lautailuharrastuksen avulla. Kiinnittymisen asteen perusteella lautailukulttuurin jäsenet voisi jakaa vaikkapa harrastajiin, aktiiviharrastajiin ja sisäpiiriin. Tähän kerrostuneisuuteen liittyy hierarkian aspekti, joka kilpailun ja toiminnallisuuden ohella voidaan liittää keskeiseksi miesten välisiä suhteita leimaavaksi tekijäksi. (Hoikkala 1991, 365; Pleck 1989, 25.) Hierarkia ei suinkaan ole pysyvä tai muuttumaton, vaan yhteisön sisäinen arvoasteikko on dynaaminen. Lautailukulttuurissa jäsenten taidot, kiinnittyneisyys kulttuuriin ja lajille omistautuneisuus määräävät paikan hierarkiassa, mitä arvioidaan jatkuvasti kaduilla, skeittihalleilla, lumilautailumäessä sekä kilpailuissa. Myös sosiaaliset taidot, kuten kielellinen lahjakkuus (josta lisää tuonnempana) toimivat yhtenä vertailun perusteena.

Lautailukulttuurin ylin asteikko muodostuu sisäpiiristä, joka määrittelyvaltansa avulla muokkaa aktiivisesti alakulttuurin merkitys- ja arvostusjärjestelmiä. *Flashbackin* tapauksessa hierarkia näytetään lukijoiden ja lehden tekijöiden välisessä suhteessa. Lukijat ovat lehden toimituksen sisäpiiristä katsoen ulkopuolella ja käyttävät lehteä välineenä, joka yhdistää heidän laajempaan lautailukulttuuriin. Toimituksen ja lukijoiden suhdetta voisi verrata isoveljen¹⁴ ja pikkoveljen väliseen suhteeseen. Toimitus kertoo lukijoille, kuinka ”isot pojat” skeittaavat, lumilautailevat, matkustavat ja juhliivat. Puhetapaan liittyy sekä isovelimäinen ylenkatsova asenne, mutta myös oletus lautailukulttuurista kaikkia harrastajia yhdistävänä tekijänä. *Flashbackin* sivuilla määritellään myös alakulttuurin sisäistä

¹⁴ Isoveli-vertauksen yhteydessä lienee paikallaan mainita, että Big Brother on englanninkielinen skeittilehti, joka epäkorrektin tyylinsä puolesta muistuttaa hyvin paljon *Flashbackia*.

kerrostuneisuutta. Yhtenä hierarkiaa luovana käytäntönä on juorupalsta, jossa kerrotaan scenen sisäpiirin edesottamuksista. Juorupalstalla on merkitystä lautailukulttuurin yhtenäisyyden kannalta ja samalla palstalle pääseminen on osoitus henkilön merkittävydestä kulttuurisella arvoasteikolla.

Osakulttuurin sisäisen arvoasteikon merkityksen takia lautailutarvikkeiden ja -muodin mainonta perustuu pitkälti osakulttuurin omille kuuluisuuksille – menestyneille rulla- ja lumilautailijoille. Mainoksissa huomionarvoista on kuvaston toiminnallisuus. Tyyppillinen lautailutarvikemainos esittää tunnettua lautailijaa suorittamassa haastavaa triikkiä, minkä yhteyteen on liitetty sponsorin logo. Tuotetta myydään sekä henkilöllä että alakulttuurissa arvostetulla toiminnalla ja vaativalla suorituksella.

”Vittuili” yhteisöllisyyden rakentajana

Useiden *Flashbackin* kirjoitusten tyyliin kuuluu röyhkeys, ”isotteilu” ja toisten halveksunta. Kieli on ronskia eikä kiroilua, rivouksia ja loukkauksia vältellä. Esimerkiksi eräänlaisena yleisönosastona toimivalla Äärijäät-palstalla lähinnä pilkataan lehteen kirjoittavia lukijoita.

FROM: ”ANTICHRIST SVPERSTAR”

TO: ybermiehet@hotmail.com

DATE: mon 16 Nov 1998 15:17:09

K: Moi homot. Mitä kuuluu.

V: Ihan kivaa kiitos. Entä itsellesi. Joko isoveljesi on lopettanut päällesikusemisen? (FB#21, 23)

FROM: ”niklas löfgren”

TO: ybermiehet@hotmail.com

DATE: thu 11.feb 1999

K: Onkx tää muka joku snoukkalehti? Ekat 20 sivuu jotain vitun mainosta sit pari sivuu paskaa snoukkajuttuu (—).

V: Kuule vitun lapsena raiskattu äpärä keskonen, jolla on kuulo-laite ja ei-siniset silmät. Mä toivon että sä taitat niskasi lumilau-taillessa ja joudut rullatuoliin. (FB # 22,17)

Äärijäbien tyyli on tuttua myös ulkomaisista skeittilehdistä. Eng-lanninkielisen skeittilehti *Trasherin* MailDrop-palstalla toimitus kommentoi sarkastisesti yhdellä tai kahdella lauseella lukijoiden lähettämiä kirjoituksia. Solvaaminen ja ronskit puheet eivät myös-kään ole skeittikulttuurin erityispiirre. Samanlaista puhetapaa har-joitetaan nuorisoporukoissa yleisesti, sukupuoleen katsomatta. *Flashbackissa* poikkeuksellista onkin vain kyseisen puhettavan esit-täminen kirjoitetussa ja painetussa muodossa.

Rivouksien ja solvaamisen voidaan katsoa *Flashbackissa* palve-levan useaa sosiaalista tehtävää. On selvää, että ”vittuilun” tarkoi-tus on viihdyttää lukijoita, mutta rivouksilla voidaan myös osoittaa omaa nokkeluutta sekä kilpailla älyssä ja verbaalisessa lahjakkuu-nessa, vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta, tuoda julki kulttuurissa vallitsevia arvostuksia sekä vahvistaa ryhmäidentiteettiä erottautu-misen kautta. *Flashbackissa* representoituva rivo huumori ja Pasi Salosen aiemmin erittelemän Pietarinkadun Oilers Go Go -lätkä-shown ’konservatiivinen kollihuumori’ ovat ilmeisen yhdenmukai-sia.

Paul Willis kirjoittaa tutkimuksessaan *Koulun penkiltä palkka-työhön* poikien keskinäisestä kiusoittelevasta 1960–70-luvun vaihteen englantilaiskaupungissa:

Keskinäinen vuorovaikutus ja keskustelut ryhmässä saavat alitui-sesti ”kusetamisen” muodon. He ovat hyvin fyysisiä ja karskeja toistensa kanssa jatkuvine potkuineen, nyrkiniskuineen, karate-lyönteineen, kädenvääntöineen, tönimisineen ja jalkakamppei-neen, joita kohdistetaan tiettyihin yksilöihin lähes kyynelten tu-loon asti. Härnäminen ja ”kusetaminen” on samoin karskia ja se

kohdistetaan usein samoihin yksilöihin samojen asioiden vuoksi. Usein tämä on jonkun kuviteltu tyhmyys. (...) Hyvin usein kusetaminen on aiheeltaan seksuaalista, vaikka se voi olla mitä tahansa – mitä henkilökohtaisempaa, kärkevämpää ja satuttavampaa sitä parempi. Se on heikkouksien loppumatonta etsintää. Tuon kaltaiisiin hyökkäyksiin ja (ennen kaikkea niiden torjumiseen) vaaditaan taitoa ja kulttuurista 'tieto-taitoa'. (Willis 1984, 40–41.)

Solvausten funktio on Willisin (mt., 41) mukaan keino osoittaa omaa nokkeluuttaan ja rohkeuttaan. Myös *Flashbackin* tyyli ja kieli ovat peliä, jossa osuvalla kiusoittelulla voi osoittaa omaa älykkyyttään. Äärijäbien ja palstalle kirjoittavien lukijoiden välillä vallitsee niin sanottu '*pilailusopimus*'. Lukijat kirjoittavat palstalle vapaaehtoisesti ja altistavat itsensä tietoisesti solvaukselle. Miesten välisiä pilailukäytäntöjä tutkittaessa on havaittu, ettei vitsailua kohdisteta puolustuskyvyttömiin, vaan tiettyjen henkilöiden kesken vallitsee pilailulupa (Jäppinen 1989, 119). Luvan mahdollistava suhde vahvistaa osaltaan meisyyttä, joka on solvaamisen toinen funktio. Kirjoittamalla Äärijäbille ja saamalla vastaukseksi halventavia solvauksia, lukija osoittaa kuuluvansa ryhmään ja hyväksyvänsä, ymmärtävänsä ja kestävänsä osakseen tulevan herjaamisen.

Solvaamisen kolmas funktio on osoittaa, mitkä asiat ovat skeititikkulttuurissa arvostettuja ja mitkä taas halveksittuja. Huumori toimii yhteisöllisten arvostusten ja normien ylläpitäjänä ja jopa yhteisöllisenä kurinpitovälineenä. Huumoria voikin pitää miesten välisen yhteisöllisyyden ja konsensuksen symbolina. (Pöysä 1997, 69–70.) Solvaukset tuottavat ja ylläpitävät alakulttuurin arvostuksia, mikä vahvistaa alakulttuurisen identiteetin ylläpittoa. *Flashbackissa* halventamiseen kelpaavat muun muassa viittaukset henkilön keskiloikkaisuuteen, seksuaaliseen kyvyttömyyteen, nuoruuteen tai homouteen. Monet hegemoniseen maskuliinisuuteen liitettävät tekijät ovat halveksittuja, kuten työ ja armeija.

Sä saat palkinnon. Sä tajuat mikä elämässä on arvokasta. Se on ydinaseet, puukot, pillu ja kossu. Ne on ne arvot, saatana, jolle tosimies ittensä rakentaa. Siinä samalla hakkaa vähän vaimoan. Lapset ammutaan. (Äärijäbät, FB #22, 17)

Silti osa solvausten kautta esiin tulevista ja tavoiteltavista arvoista liittyy *Flasbackin* representoiman maskuliinisuuden miehiseen valtakulttuuriin. Esimerkiksi erottautuminen ”homoudesta” koetaan tärkeäksi ja näin vahvistetaan vallitsevaa pakkoheteroseksuaalisuutta.

”Rättikauppa lautailuscenessä”

Lautailumuoti on tyyliinsä puolesta perinteisen maskuliinista: löysistä housuista, huppareista tai t-paidoista, lenkkareista ja pipoista muodostuva muoti on yhdistelty perinteisistä miesten työ-, armeija- ja urheiluvaatteista. Muoti vaihtelee aikakauden mukaan, ja osakulttuurin sisällä vallitsee hyvinkin tarkka tietämys siitä, millaiset kengät tai kuinka löysät housut kulloinkin ovat tyylikkäitä. Variaatioista huolimatta lautailumuotia voidaan pitää vakiintuneena, ja se on erotettavissa esimerkiksi hiphop-muodista, vaikkakin molempia tyyliä yhdistääkin muun muassa viehtymys väljiin vaatteisiin. Lautailumuodilla on funktionaaliset juurensa: vaatteet ovat löysiä, mikä mahdollistaa liikkumisen skeitatessa ja suurten vaatteiden arvellaan suojaavan fyysisiltä vammoilta.

Iain Borden näkee skeittareiden löysät vaatteet pyrkimyksenä androgyniaan, keinona peittää sukupuolensa suurten vaatteiden sisään ja siten häivyttää eroja skeittaavien tyttöjen ja poikien väliltä (Borden 2001, 150). Itse en kuitenkaan ole taipuvainen tähän tulkintaan, sillä löysä pukeutuminen on tyypillistä nimenomaan pojille. Lautailukulttuurin liepeillä liikkuvat tytöt suosivat vain har-

voin löysää lautailumuotia, joten lautailukulttuuria leimaava jyrkkä sukupuolijako ulottuu mielestäni myös pukeutumiseen.

Vaatteiden keskeisin tehtävä lautailukulttuurissa on niiden merkitys yhteenkuuluvuutta osoittavina symboleina. Oikeanlainen pukeutuminen on osoitus kulttuurisen koodin tuntemisesta ja oma koodisto taas on välttämätön alakulttuurin säilymisen kannalta. Lautailukulttuuriin ei voi kuulua ilman asianmukaista pukeutumista ja vasta koodiston tunteminen ja hallinta mahdollistaa sen varioinnin, esimerkiksi oman persoonallisen tyylin luomisen lautailumuodin puitteissa. Vaatteilla ja tyylillä voi paitsi liittää itsensä joukkoon myös erottautua ja luoda itselleen persoonallisen identiteetin alakulttuurin sisällä. Lautailumuodin yleistyttyä osaksi nuorisomuodin valtavirtaa, pukeutumiskoodisto on muuttunut entistä yksityiskohdaisemmaksi. Nykyisin ”skeittikenkiä” voi ostaa jo automarketeista, eikä ainoastaan erikoisliikkeistä. Niinpä vaateliikkeiden ja merkkien suosimiselle on kehittynyt hyvinkin tarkka säännöstönsä, jonka hallitseminen erottaa ”wannabet” eli ulkopuolelta lautailumuotia seuraavat perässähiihtäjät todellisista lautailijoista. Alakulttuurisen tyylin on muututtava nopeasti säilyttääkseen yhteisöllisyyttä ylläpitävän funktion, koska mainonta ja markkinointi pyrkii jatkuvasti tuotteistamaan ja myymään alakulttuurisia koodeja osaksi yleistä nuorisomuotia.

Vaikka tyylin ja muodin keskeinen merkitys lautailukulttuurissa on ilmeinen ja *Flashback*-lehdessä julkaistaan runsaasti vaatemaailmankuvia, pukeutumisesta kirjoitetaan lehdessä kuitenkin halveksuvasti. Vaatteiden merkityksen vähättely on kulttuurissamme yleisesti maskuliinisuuteen liitetty piirre. Miehen ei sovi olla liian kiinnostunut ulkonäöstään. Koreileva mies on naismainen, keikari tai homo. (Ks. Hänninen 1996, 100–101.) On taito osata pukeutua oikein, mutta pukeutumista ei silti saa nostaa liian keskeiseksi.

Kun kuusisivuinen lautailuvarustartikkelin yhteydessä kirjoitetaan, että ”rättikauppa näyttölee jatkossa entistä suurempaa roolia lumilautascenessä” (FB#17, 27), niin myönnetään vaatteiden keskeinen rooli lautailukulttuurissa, mutta samalla vähätellään vaat-

teiden merkitystä puhumalla niistä ”rätteinä”. Yksi miehille mahdollinen tapa kiinnostua vaatteista naisista erottautuvalla tavalla on vaatekappaleiden rinnastaminen urheiluvälineisiin. Tällöin taito pukeutua muuttuu hyödylliseksi eikä kyse ole pelkästään feminiiniseksi leimautuvasta esteettisestä pukeutumisesta.

Vaatteiden ja muodin merkitys lautailukulttuurin erottamattomana osana nostetaan esiin *Flashbackissa* myös ironisessa kontekstissa. Esimerkkinä vaikka edellä mainitun artikkelin alalaitaan pienellä painettu teksti: ”Tämä kaikki oli kirjoitettu Airwalkin laskuhousut jalassa, Burtonin hanskat kädessä sekä independent-pipot päässä, joita myy Ponkes” (FB#21, 57).

Marginaalista valtakulttuuriin

Vaikka lautailukulttuuri on helppo määritellä alakulttuuriksi, sen tarkasteleminen vastakulttuurina on vaikeampaa. Lautailukulttuuri toimii lähinnä identiteetin ja elämäntapavaliintojen tasolla eikä tähtää yhteiskunnalliseen muutokseen. Lisäksi lautailukulttuurin tarjoama identiteetti ja kapina on suhteellisen turvallista. Siihen ei liity esimerkiksi vastaavanlaista yhteiskunnallisen aseman määrääntymistä kuin Paul Willisin (1984) tutkimilla koulupojilla, jotka auktoriteetteja vastustaessaan samalla menettivät mahdollisuutensa nousta työväenluokkaisesta asemastaan. Lautailukulttuurin valinneilla on mahdollisuus rikkoa rajoja lukemalla mainosrahoitteista elämäntapalehteä eikä tämä vielä edellytä sitovien henkilökohtaisten uhrausten tekemistä.

Lautailukulttuuria ei kuitenkaan voi typistää ainoastaan urheiluharrastukseksi tai lautailulehtien kielenkäyttöön. Sille on ominaista auktoriteettien halveksunta sekä tiettyjen yleisesti hyväksytyjen arvojen ja normien kyseenalaistaminen – esimerkiksi koulutus ja palkkatyö nähdään lautailua eli elämäntapaa rajoittavina velvollisuuksina. Harrastuksen tai elämäntavan ja palkkatyön yhdistä-

minen voi myös onnistua, sillä lautailukulttuurin suosion myötä työmahdollisuudet esimerkiksi lautailutarvikekaupan parissa ovat parantuneet ja muutamat lautailijat jopa elättävät itsensä sponsori-sopimuksilla. Niinpä palkkatyön ja lautailun näkeminen toistensa vastakohtina ei enää olekaan yhtä selkeä jako kuin aikaisemmin.

Alakulttuurin olemassaolon kannalta eronteko valtakulttuuriin on välttämätöntä. Tämä ei kuitenkaan ole helppoa fragmentoituneessa yhteiskunnassa, jossa on hankala tunnistaa yhtenäistä valtakulttuuria, jonka ulkopuolelle asettua. Nykyisin lautailulajien alakulttuurinen asema on kuitenkin uhattuna, sillä suosion myötä lajit integroituvat yhteiskuntaan yhä selkeämmin. Lautailulajien ympärillä liikkuu yhä enemmän pääomaa eikä lautailukulttuurin merkitys nuorisomuodin edelläkävijänä ole jäänyt mainostajilta huomaamatta (ks. Lopiano-Misdom & De Luca 1997). Esimerkiksi Nokia kuvailee lautailulajeja ”urheilulajeiksi, jotka nivoutuvat omiin luovuutta, vapautta ja yksilöllisyyttä korostaviin arvoihimme” (Nokia 2000).

Lautailukulttuurin ja valtakulttuurin välistä suhdetta voidaan tarkastella käsitteen ’rekuperaatio’ avulla. Se viittaa tapahtumaan, jossa kritiikki kääntyy palvelemaan niitä (kapitalistisia) rakenteita, joita vastaan se on kohdistunut. Ensin vastarinta siirtyy pois niiden kontrollista, jotka sen ovat luoneet. Sitten se myydään heille takaisin tuotteistettuna. (Plant 2001, 336.) Lautailukulttuurin voidaan katsoa syntyneen vastustamaan yhdysvaltalaisen keskiluokan konservatiivisia arvoja sekä tulostavoitteellista ja yksilöä ohjaavaa kapitalistista yhteiskuntamallia. Tästä vastarinnasta kasvanut anti-autoritaarinen lajikulttuuri poikkeaa radikaalisti perinteisistä urheilulajeista, joiden avulla maskuliinisuutta on rakennettu: Yhdysvalloissa esimerkiksi baseballista tai amerikkalaisesta jalkapallosta, Suomessa esimerkiksi jääkiekosta. Lisäksi fyysisen toiminnan ympärille on rakentunut kulttuurista luovuutta, joka ilmenee omien media-tuotteiden kuten lehtien ja videoiden tuottamisena sekä omana muotina.

Alkujaan vaihtoehtokulttuuriset ainekset ovat integroituneet osaksi valtakulttuurin markkinoita, ja samalla kaupallisuudesta on tullut olennainen osa lautailun alakulttuuria. Esimerkiksi *Flashback* tarjoaa katu-uskottavan areenan ja nuoria lukijoita Finnairin tai Radiolinjan mainoksille. Kaupallisuus on ollut myös kulttuurin laajenemisen ja olemassaolon ehto. Tällä hetkellä lautailuidentiteetin omaksuminen ilman siihen liittyviä markkinoita on mahdotonta. Sponsorit ja tuotemerkit ovat kulttuurin ytimessä, eikä lautailuidentiteettiä pysty luomaan ja ylläpitämään hyväksymättä niiden merkitystä.

Lautailukulttuuri pyrkii olemaan valtakulttuuriin nähden oppositiossa tai marginaalissa mutta samalla määrittelee itsensä epäpoliittiseksi. Yhteiskunnallista sanomaa lautailulehdistä on turha vakavissaan etsiä, vaikkakin Nokian tunnistamat yksilöllisyyden ja vapauden teemat nousevat toistuvasti esiin myös *Flashbackissa*. Tässä mielessä lehden kautta välittyviä individualistisia arvoja ei voi pitää nyky-yhteiskunnassa erityisen omaperäisinä.

FB – viisi vuotta omaan napaan tuijotusta teidän puolestanne, lukijat! Flashback (...) johtaa kohti tunnelin päässä näkyvää valoa – kokonaisvaltaista positiivista elämänsäntettä. Kuunnelkaa enemmän hyvää musiikkia, rullalautailkaa, lumilautailkaa, piirtäkää, tanssikkaa, matkustakaa, puhukaa, ja niin pois päin. (...) Olkaa ylpeitä itsestänne ja tekemisistänne. Tehkää mitä ikinä lystätte. (Ote pääkirjoituksesta FB#21, 20.)

Flashback korostaa lukijoiden yhteenkuuluvuutta sekä asemaa aktiivisina, vapaina ja menestyvinä nuorina miehinä. Mahdollisuus myönteiseen itsemäärittelyyn onkin tärkeää harrastukselleen omistautuneelle lautailijalle, joka saa positiivista ja asiantuntevaa palautetta lähinnä vain toisilta skeittareilta tai lumilautailijoilta. Lehti samaistaa lukijansa menestyjiin, joiden ei tarvitse kuunnella toisten mielipiteitä. Välillä menestystä korostava puhetapa saavuttaa jopa äärioikeistolaisen paatoksen.

Viljelkää perunoita ja hyssytelkää rauhassa kehä III ulkopuolella Kari Salmelaisen kanssa – me voimme tehdä vaihtiksia henkisen pääomamme ja erikoiskykyjemme mukaan. Kyllä kelpaa, kaikki saavat enemmän rahaa käytettäväkseen ansioidensa mukaan. Ulkomaiset yritykset tänne, verot alas, koulutus ylös ja ay-liike helvettiin. Alhainen veroaste koska uusi kulttuuri suosii ihmisten oma-aloitteisuutta sen sijaan että he ovat vain autoritarismin kylästämiä zombieita. Nuoriso saa siistiä duunia, koska erikoisliikkeet voivat ottaa työntekijöitä normalisoituneiden työvoimakustannusten takia, mikä johtuu verojen alentamisesta, ei nuorten palkkojen pudotuksesta. Enää eivät paperitehtaiden vuoden levänneet trukkikuskit vetele Nokian insinöörien liksoja maaten liiton tuilla. Eli loppupeleissä nuorison piikkiin. Mitä sitten juttisuomessa tapahtuisi? Vitut me siitä. (Ote pääkirjoituksesta, FB# 21, 20.)

Siteerattu pääkirjoitus oli kantaaottavuudessaan teemaltaan poikkeuksellinen. Lisäksi kielellinen yliampuvuus ja lehden tarjoama humoristinen konteksti purkavat tekstin eksplikoituja merkityksiä. Lautailukulttuurin peräänkuuluttama rentous estää ottamasta asioita liian vakavasti.

Koristeltua konservatiivisuutta, kritiikkiä parodian kautta?

Miehen asemaan liittyy enemmän arvostusta ja valtaa kuin pojan (lapsen) asemaan. Lapsellisuus on ei-maskuliinisuutta, ja pelko lapselliseksi määrittelemistä voi saada miehet tavoittelemaan tietynlaista hypermaskuliinisuutta (ks. Hall 1999, 198), mutta nuoruuteen liitetään myös positiivisia merkityksiä, kuten vapaus ja huolettomuus, jotka taas eivät ole aikuisten saavutettavissa (Ziehe 1991, 42–51). Nuoret miehet ja pojat tasapainottelevatkin kahden

houkuttelevan identiteetin välillä: ikuisen nuoruuden ja maskuliinisuuteen liittyvän kulttuurisen valta-aseman. Lautailukulttuuri etsii ratkaisua näiden kahden identiteetin väliseen ristiriitaan. Skeittaus ja lumilautailu on helppo nähdä lapsekkaana, ei-rationaalisenä toimintana. Niihin ei valtakulttuurin näkökulmasta lukeudu mitään rationaalista, tavoitteellista tai hyödyllistä. Juuri skeittauksen ja lumilautailun ”lapsellisuuden” vuoksi skeittarikulttuurin on tarjottava jäsenilleen myös korostettua miehisyyttä poikamaisuuden lisäksi.

Flashbackissa kuvattu lautailukulttuuri on tyyppillistä poikakulttuuria. Kun rinnastaa lehden aihepiiriin ja retoriikan vaikkapa Paul Willisin (1984) kuvaamaan poikakulttuuriin, yhteneväisiä ainesosia ovat esimerkiksi auktoriteettien vastustaminen, ryhmän merkityksen korostaminen, jännityshakuisuus ja pilailu. Puheissa korostetaan ruumiillisuutta ja halveksitaan sopeutuvaisuutta. Naisen funktio on lähinnä poikien oman miehisyyden korostaminen. Vaatteet, tyyli ja oikeanlainen käyttäytyminen ovat tärkeitä yhteensuuluvaisuuden symboleita ja käytäntöjä. Vastaavanlaiset merkit ja arvostukset ovat tunnistettavissa todennäköisesti monista poikavaltaisista alakulttuureista.

Flashbackin kautta välittyy useita lautailukulttuurille ominaisia, keskenään jännitteisiä erontekoja. Yhtäältä erottaudutaan ei-maskuliinisuudesta – naisista ja lapsista – ja samastutaan osittain hegemoniseen maskuliinisuuteen. Toisaalta tehdään eroa muihin maskuliinisuuksiin ja vahvistetaan identiteettiä nimenomaan lautailijoina. *Flashbackin* ”meihin” eivät kuulu lapset, keski-ikäiset, ”keravalaisnuoriso”, homot tai ruotsalaiset. Lautailumedioita tutkinut Seija Pylkkö luonnehtii lautailuidentiteettiä vastakohtapareilla nuoruus–keski-ikä, vapaus–sitoutuminen, liike–pysähtyneisyys, vaara–turvallinen elämäntapa, elämyksellisyys–tylsyys, riippumattomuus–säätely, vapaa moraali–perinteinen moraali, kulutus-kulttuuri–säätäminen (Pylkkö 2000, 26; ks. myös Vainion artikkeli). Useimmat näistä vastakohtapareista voidaan paikallistaa jakoon maskuliininen–feminiininen. Lautailukulttuurin määritelmis-

sä vapauteen, vaaraan, elämyksellisyyteen ja liikkeeseen liittyvä maskuliinisuus saa vastaparikseen tylsyyteen, turvallisuuteen, säätelyyn ja pysähtyneisyyteen liitetyn feminiinisuuden. Vastakulttuurisesta imagostaan huolimatta *Flashbackin* välittämä miehisyyden malli on varsin perinteinen ja noudattelee yhteiskunnassa laajalti jaettuun käsityksiä naisista ja miehistä.

Alakulttuuriteorioissa lähdetään usein siitä, että alakulttuurit reagoivat ja yrittävät ratkaista yhteiskunnassa vallitsevia asiantiloja ja muutoksia. Jaana Lähteenmaa on esittänyt, että elämäntapalautailun kaltaisten poikavaltaisten alakulttuureiden kautta pojat reagoivat kulttuuriseen muutokseen, joka liittyy miesten valta-aseman purkautumiseen suomalaisessa kulttuurissa naisten astuessa lisäantuvässä määrin julkisille areenoille. Lautailukulttuuri puolustaisi näin ollen miesten valta-asemaa ja oletettua paremmuutta naisiin nähden. (Lähteenmaa 1991, 187.) Suomalaisen sukupuolijärjestelmän näkökulmasta sukupuolieron korostaminen lautailukulttuurissa liittyy alakulttuuriseen vastarintaan: kun tasa-arvoa ja sukupuolineutraaliutta ainakin retoriikan tasolla painotetaan esimerkiksi kouluissa sekä työelämässä, sukupuolieron ja hierarkian korostaminen näytetään näiden instituutioiden ulkopuolisena vapautena ja vastarintana.

Lautailijat ovat tietoisia alakulttuurinsa sisäisistä ristiriidoista. Lautailulehdissä nousee esiin sukupuolikonflikti sekä kaupallisuuden ja vastakulttuurisen imagon välinen ristiriita. *Flashbackissa* nämä ristiriidat tuodaan ilmi parodian ja ylikorostuksen keinoin. Tekstin tarkoituksellinen monitulkintaisuus pyrkii asettamaan lukijan testiin ja esittää, että jos lukija on kyllin älykäs, hän osaa nauraa. *Flashback* ei opeta tai neuvo, vaan lehden suhde lukijoihin on verrattavissa kokeneen ja omistautuneen elämäntapalautailijan suhtautumisessa nuorempaan harrastajaan. Jälkimmäisen tulee kunnioituksella katsoa, mitä kokeneempi tekee ja yrittää itse perässä. *Flashbackin* huumori, absurdius ja ”epärakentavuus” ovat lehden katu-uskottavuuden ydin ja menestyksen salaisuus. Lehti tarjoaa perinteistä koulunpihoilta, armeijasta, teekkareiden vappulehdistä

ja urheilukenttien pukuhuoneista tuttua poikahuumoria yhdistettynä elitistiseen ironiaan trendikkäästi taitettuna ja kiiltävissä kansissa.

Flashbackin alakulttuurisen imagon, maskuliinisuuden ja huumorin allianssille rakentuva kapinallisuus voidaan nähdä näennäisradikaaliin pakettiin pakattuna individualismia hehkuttavana uusliberalistisena eetoksena ja sukupuolijärjestelmän näkökulmasta puhtaana konservatiivisuutena, mutta toisaalta tekstin ylilyönnit voidaan tulkita myös parodiaksi ja satiiriksi, jotka tekevät stereotyyppioita näkyviksi ja siten edesauttavat niiden purkamista. *Flashbackin* ”fuckin rentoa” tyyliä ja asennetta ei ole helppoa mahduttaa annettuihin kategorioihin. Olisi naurettava ja turhauttava yritys pyrkiä tekemään lopullista tulkintaa *Flashbackin* sisällöstä tai etsiä siitä jotakin tiettyä sanomaa. Niinpä päätän artikkelini kehotukseen jonka *Flashback* (FB#19, 21) pääkirjoituksessaan antaa lukijoilleen: ”Et anna yliopistokommarin sanella sinulle sinun todellisuuttasi!”

Tutkimusaineisto

Flashback magazine. Hupikumi Oy: Helsinki. Numerot 16 (1998), 17 (1998), 19 (1998), 21 (1999), 22 (1999), 23 (1999), 24 (1999) ja 26 (1999).

Kirjallisuus

- Badinter, Elisabet (1993/1992) *Mikä on mies?* Suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Borden, Iain (2001) *Skateboarding, Space and the City: Architecture and the body*. Oxford: Berg.
- Connel, R.W. (1995) *Masculinities*. Los Angeles: Berkeley University of California Press.
- Fornäs, Johan (1998) *Kulttuuriteoria. Myöhäismodernin ulottuvuus*. Suom. Mikko Lehtonen, Virpi Blom, Kaarina Hazard ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.
- Hänninen, Jorma (1999) ”Modernin miehen seksuaalinen liikkumata.” Teoksessa Jokinen (toim.), 194–220.
- Hall, Stuart (1999) *Identiteetti*. Suom. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Vastapaino: Tampere.
- Jokinen, Arto (toim.) (1999) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press.
- Jokinen Arto (2000) *Panssaroitu maskuliinisuus: mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.
- Jäppinen, Kaija (1989) ”Pojat pilasilla. Katsaus erään miesvaltaisen työpaikan pilailukäytänteisiin.” Teoksessa Pöysä, Jyrki (toim.) *Betoni Kukkii. Kirjoituksia nykyperinteestä*. Helsinki: SKS.
- Kortteinen Matti (1997) *Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona*. Hämeenlinna: Hanki ja jää.
- Lehtimarket Oy (2001) [http://db.finhost.fi/lehtimarket/owa/lehtimarket_index] (23.5.2001)
- Lehtonen, Mikko (1995) *Pikku jättiläisiä. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen*. Tampere: Vastapaino.

- Lopiano-Misdom, Janine & De Luca, Joanne (1997) *Street Trends. How today's alternative youth cultures are creating tomorrow's maistream markets*. New York: Harper Collins Publishers Inc.
- Lyman, Peter (1989) "The Fraternal Bond as a Joking Relationship: a case study." Teoksessa Kimmel, Michael S. & Messner, Michael A. (eds.) *Men's Lives*. New York: Mac Millan Publishing Company.
- Lähteenmaa, Jaana (1991) *Hip-hoppareita, lähiöläisiä, kulturelleja. Nuorisoryhmiä 80-luvun lopun Helsingissä*. Helsinki: Helsingin kaupungin Nuorisosiainkeskuksen julkaisuja 1991:1.
- Lyytinen, Jaakko (2001) "Connecting Teenagers." *Markkinointi ja Mainonta*, 36/2001.
- Lähteenmaa, Jaana. (1992) "Tytöt jännitystä etsimässä. Sukkulointia ja irrottelua." Teoksessa Näre, Sari & Lähteenmaa, Jaana (toim.) *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Helsinki: SKS.
- McRobbie, Angela (1991) *Feminism and Youth culture*. Hampshire: MacMillan Press.
- Nokia (2000) "Don't be bored. Be totally board." Lehdistöiedote 5.7.2000.[http://press.nokia.com/PR/200007/785010_5.html] (6.3.2002)
- Ojaluoto, Raisa (2001) "Tutkija Jari Lämsä: Reilu meininki katosi silloin kun kilpaurheilu syntyi". *Acatiimi*, 3/2001.
- Plant, Sadie (2001) Kansainväliset situationistit: speksaakkelimainen kieltäminen. Teoksessa Ahonen, Timo; Termonen, Markus; Tirkkonen, Tuomas & Vehaluoto, Ulla (toim.) *Väärin ajateltua – anarkistisia puheenvuoroja herruudettomasta yhteiskunnasta*. Kampus Kustannus: Jyväskylä.
- Pleck, Joseph H (1989) "Men's power with women, other men and society: A men's movement analysis." Teoksessa Kimmel, Michael S. & Messner, Michael A. (eds.) *Men's Lives*. New York: Mac Millan Publishing Company.
- Pylkkö, Seija (2000) "Heimokulttuuria kaduilla ja hangilla." *Peili*, 2/2000.
- Pöysä, Jyrki (1997) *Jätjän synty. Tutkimus sosiaalisen kategorian muotoutumisesta suomalaisessa kulttuurissa ja itäsuomalaisessa metsätyöperinteessä*. Helsinki: SKS

- Sabo, Don (1989) ”Pigskin, pathriarchy, and pain.” Teoksessa Kimmel, Michael S. & Messner, Michael A. (eds.) *Men’s Lives*. New York: Mac Millan Publishing Company.
- Sainio Teemu (2001) ”Skeittilauta nousee sisälläkin.” *Helsingin Sanomat* 9.11.2001
- SLU (1997) Suomen liikunta ja Urheilu ry:n (SLU) hallituksen tiedote ”Lumilautaliitosta SLU:n jäsenjärjestö”. *Urheilun maailma* 1/1997. [<http://www.slu.fi/imag/1-97/11.html>] (28.8.2001)
- Sulkunen, Pekka; Alasuutari, Pertti; Nätkin, Ritva & Kinnunen, Merja (1985) *Lähiöravintola*. Keuruu: Otava.
- Tiihonen Arto (1999) ”Oikeita miehiä – ja urheilijoita”. Teoksessa Jokinen (toim.), 89–117.
- Willis, Paul (1984) *Koulunpenkiltä palkkatyöhön. Miten työväenluokan nuoret saavat työväenluokan työt*. Suom. Airi Mäki-Kulmala. Tampere: Vastapaino.
- Ziehe, Thomas (1991) *Uusi nuoriso: epätavanomaisen oppimisen puolustus*. Suom. Raija Sironen ja Jussi Tuormaa. Tampere: Vastapaino.